

İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT A.B.D.

EĞİTİM VE EKONOMİK SERMAYE BİRİKİMİ: TÜRKİYE'DE BİREYLERİN
FİNANSAL VARLIK DAĞILIMINDA EĞİTİMİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yağmur ÇAĞINDI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aslı DOLU

Ağustos 2025

**EĞİTİM VE EKONOMİK SERMAYE BİRİKİMİ: TÜRKİYE'DE
BİREYLERİN FİNANSAL VARLIK DAĞILIMINDA EĞİTİMİN
ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Yağmur ÇAĞINDI İzmir 2025

**EĞİTİM VE EKONOMİK SERMAYE BİRİKİMİ: TÜRKİYE'DE BİREYLERİN
FİNANSAL VARLIK DAĞILIMINDA EĞİTİMİN ROLÜ**

Yağmur ÇAĞINDI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İktisat Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aşlı DOLU

(İkinci Danışman: Prof. Dr. Öznur ÖZDAMAR GIOVANIS)

İzmir

İzmir Bakırçay Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ağustos 2025

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İzmir Bakırçay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat Anabilim dalında öğrenim görmekte olan Yağmur Çağındı'nın "Eğitim ve Ekonomik Sermaye Birikimi: Türkiye'de Bireylerin Finansal Varlık Dağılımında Eğitimin Rolü" başlıklı tezi 11/08/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "İzmir Bakırçay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, İktisat Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Unvanı Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Dr. Öğr. Üyesi Aslı DOLU	
Üye	Prof. Dr. Sacit Hadi AKDEDE	
Üye	Prof. Dr. Türkmen GÖKSEL	
Üye		
Üye		

Prof. Dr. Özge TÜZÜN ÖZMEN
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

EĞİTİM VE EKONOMİK SERMAYE BİRİKİMİ: TÜRKİYE’DE BİREYLERİN FİNANSAL VARLIK DAĞILIMINDA EĞİTİMİN ROLÜ

Yağmur ÇAĞINDI

İktisat Anabilim Dalı

İzmir Bakırçay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temmuz 2025

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aslı

DOLU

İkinci Danışman: Prof. Dr. Öznur

ÖZDAMAR GIOVANIS

Bu çalışma, eğitim düzeyinin bireylerin finansal tasarruf ve yatırım davranışları üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Finansal ürün çeşitliliğinin arttığı ve karar alma sürecinin karmaşıklaştığı modern finansal sistemde, bireylerin bilinçli finansal kararlar alabilme yetkinliği giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda finansal okuryazarlık, bireylerin risk-getiri dengesini gözeterek yatırım kararları verebilmelerini sağlayan, eğitimle doğrudan ilişkili çok yönlü bir beceri setidir. Bu çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2015–2019 Hanehalkı Bütçe Anketi mikro verileri kullanılarak, bireylerin tasarruf yapma, gayrimenkul sahibi olma, altın ve döviz yatırımı yapma ile bankada para tutma eğilimleri ikili logit regresyon modeli aracılığıyla analiz edilmiştir. Ek olarak zorunlu eğitim süresindeki artışın bireylerin finansal okuryazarlığını ve dolayısıyla tasarruf davranışlarını nasıl etkilediği de araştırılmıştır. Bulgular, eğitim düzeyinin finansal davranışlar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermekte; daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin tasarruf yapma ve bankada para tutma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma, finansal okuryazarlığı artırmaya yönelik eğitim politikalarının bireylerin uzun vadeli mali refahını desteklemede önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim; Finansal Okuryazarlık; Tasarruf Davranışı; Yatırım Kararları

ABSTRACT

EDUCATION AND ECONOMIC CAPITAL ACCUMULATION: THE ROLE OF EDUCATION IN THE FINANCIAL ASSET DISTRIBUTION OF INDIVIDUALS IN TURKIYE

Yağmur ÇAĞINDI

Department of Economics

İzmir Bakırçay University, Graduate Education Institute, July 2025

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Aslı DOLU

Co-Supervisor: Prof. Dr. Öznur Özdamar GIOVANIS

This study investigates the impact of education on individuals' financial saving and investment behaviors. In an increasingly complex financial environment with a broad range of products, the ability to make informed financial decisions has become more crucial than ever. At the core of this ability lies financial literacy—a multidimensional skill set encompassing knowledge, awareness, attitudes, and behavior—closely linked to educational attainment. Using microdata from the Turkish Statistical Institute's Household Budget Survey (2015–2019), the study analyzes the likelihood of individuals engaging in behaviors such as saving, owning real estate, investing in gold and foreign currency, and keeping money in the bank, through a binary logit regression model. The research also focuses on how the increase in compulsory education years affected financial literacy and, consequently, saving patterns. The findings reveal a significant positive relationship between education level and financial behavior; individuals with higher education levels are more likely to save and to hold money in banks. This study highlights the vital role of educational policies in enhancing financial literacy and promoting financial well-being among citizens.

Keywords: Education; Financial Literacy; Saving Behaviour; Investment Decisions.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmam sürecinde gösterdiğim yoğun çabanın ardından bu çalışmayı tamamlamış olmaktan gurur ve mutluluk duyuyorum. Akademik yolculuğum boyunca yalnızca bir danışman değil, aynı zamanda ilham verici bir rehber olan Dr. Öğr. Üyesi Aslı Dolu'ya; her zaman sabırla dinleyen, fikirlerime değer veren, karşılaştığım her zorlukta yapıcı önerileri ve moral desteğiyle yanımda olan kıymetli hocama, tüm samimiyetimle teşekkür ederim. Araştırma sürecinde yardımcı danışmanım olarak bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren Prof. Dr. Öznur Özdamar Giovanis'e, tez jürimde yer alarak çalışmamın gelişimine önemli katkılar sağlayan Prof. Dr. Türkmen Göksel'e ve bölüm başkanımız Prof. Dr. Sacit Hadi Akdede'ye teşekkür ederim. Ayrıca, akademik yolculuğum boyunca desteğini her zaman hissettiren tüm bölüm hocalarıma, araştırma sürecinde yanımda olan aileme, dostlarıma ve meslektaşlarıma minnettarlığımı ifade etmek isterim.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın İzmir Bakırçay Üniversitesi tarafından kullanılan intihal.net bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Yağmur ÇAĞINDI

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE TARİHSEL BİR BAKIŞ	4
2.1. 1997 Zorunlu Eğitim Politikası.....	5
3. FİNANSAL YATIRIM ARAÇLARI VE FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI.....	6
3.1. Finansal Yatırım Araçları	6
3.1.1. Altın.....	6
3.1.2. Döviz.....	6
3.1.3. Banka (Vadeli/ Vadesiz Mevduat).....	7
3.1.4. Gayrimenkul	7
3.1.5. Yeni Tasarruf Araçları (Hisse Senedi, Fon Katılım Belgesi, Tahvil).....	7
3.2. Finansal Okuryazarlık.....	7
4. LİTERATÜR TARAMASI	9
5. VERİ SETİ.....	13
6. METODOLOJİ	15
7. ANALİZ	17
8. SONUÇ.....	43
KAYNAKÇA	45

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 5.1. Veri Seti (TÜİK HHBA,2015-2019).....	13
Tablo 7.1. Eğitim ile Tasarruf Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları.....	18
Tablo 7.2. Eğitim ile Tasarruf Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi.....	19
Tablo 7.3. Eğitim ile Tasarruf Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi.....	20
Tablo 7.4. Eğitim ile Gayrimenkul Sahipliği Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları.....	22
Tablo 7.5. Eğitim ile Gayrimenkul Sahipliği Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi.....	23
Tablo 7.6. Eğitim ile Gayrimenkul Sahipliği Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi.....	24
Tablo 7.7. Eğitim ile Yeni Tasarruf Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları.....	26
Tablo 7.8. Eğitim ile Yeni Tasarruf Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi.....	27
Tablo 7.9. Eğitim ile Yeni Tasarruf Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi.....	28
Tablo 7.10. Eğitim ile Altın Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları.....	31
Tablo 7.11. Eğitim ile Altın Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi.....	32
Tablo 7.12. Eğitim ile Altın Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi.....	33
Tablo 7.13. Eğitim ile Döviz Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları.....	35
Tablo 7.14. Eğitim ile Döviz Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi.....	36
Tablo 7.15. Eğitim ile Döviz Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi.....	37
Tablo 7.16. Eğitim ile Banka Mevduatı Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları.....	39
Tablo 7.17. Eğitim ile Banka Mevduatı Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi.....	40
Tablo 7.18. Eğitim ile Banka Mevduatı Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi.....	41

1. GİRİŞ

Finansal varlıklara yatırım kararı, bireylerin mevcut mali durumlarını koruma ve gelecekteki finansal hedeflerine ulaşma amacıyla çeşitli yatırım araçları arasından bilinçli tercihlerde bulunmalarını gerektiren bir süreçtir (Lewis ve Messy, 2012). Bu kararlar, yalnızca kişisel refahı değil, aynı zamanda hanehalkı düzeyinde ekonomik istikrarı da doğrudan etkileyebilmektedir. Modern finansal sistemin sunduğu ürün ve hizmetlerin çeşitliliği, bireylerin karşı karşıya kaldıkları seçeneklerin sayısını artırmış; dolayısıyla bu karar alma süreci daha karmaşık ve bilgi yoğun bir hâl almıştır.

Bu noktada, bireylerin sağlıklı ve sürdürülebilir finansal kararlar alabilmesinin temel koşullarından biri olan finansal okuryazarlık kavramı önem kazanmaktadır. Finansal okuryazarlık yalnızca finansal terimlere aşinalıkla sınırlı olmayıp; farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışları kapsayan çok boyutlu bir yetkinlik alanıdır. Bu yetkinlik, bireylerin sadece kendi finansal durumlarını anlamalarına değil, aynı zamanda karşılaştıkları finansal ürün ve hizmetler arasında bilinçli seçimler yapmalarına da imkân tanır. Özellikle değişken piyasa koşullarında bireylerin riskleri analiz edebilme ve geleceğe dönük stratejik planlamalar yapabilme becerisi, doğrudan finansal okuryazarlık düzeyleri ile ilişkilidir.

Bu bağlamda, eğitim ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki akademik yazında ve politika belgelerinde sıklıkla vurgulanan kritik bir konudur. Eğitim, bireylere yalnızca bilgi kazandırmakla kalmaz; aynı zamanda analitik düşünme, problem çözme ve karmaşık bilgiyi değerlendirme gibi yüksek bilişsel becerileri de geliştirerek bireylerin finansal dünyayı anlama kapasitelerini artırır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), finansal okuryazarlığın bireylerin refah düzeylerini artırmada merkezi bir role sahip olduğunu vurgularken, bu becerinin geliştirilmesinde eğitimin oynadığı rolü özellikle ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla eğitim, finansal bilginin edinilmesini kolaylaştıran bir katalizör olarak değerlendirilebilir.

Finansal okuryazarlığın yalnızca teorik bir çerçevede ele alınması yeterli değildir. Günümüz koşullarında finansal sistemin giderek daha karmaşık bir yapı kazanması, bu kavramın pratik boyutunu da ön plana çıkarmaktadır. Bireylerin yatırım seçeneklerini değerlendirebilmesi, borçlarını etkin şekilde yönetebilmesi, isabetli bütçeler

oluşturabilmesi ve tasarruf kültürünü benimseyebilmesi, büyük ölçüde eğitim yoluyla kazanılan bilgi ve beceriler sayesinde mümkün olmaktadır. Ayrıca, dijitalleşen finans dünyasında artan dolandırıcılık riskleri karşısında bireylerin kendilerini koruyabilmeleri için de finansal okuryazarlık düzeyi kritik önemdedir.

Finansal ürünler, bireylerin birikimlerini değerlendirmek ve uzun vadeli finansal hedeflerine ulaşmak için kullandıkları çeşitli araçları kapsar. Bu ürünler risk ve getiri düzeylerine göre farklılık gösterir; mevduat hesapları, devlet tahvilleri, hisse senetleri, yatırım fonları, döviz, emtialar (altın, petrol vb.) ve bireysel emeklilik sistemleri başlıca seçenekler arasındadır. Türkiye’de geleneksel olarak yatırımcıların altın ve dövize yönelme eğilimleri oldukça belirgindir. Özellikle ekonomik belirsizlik dönemlerinde bu araçlar güvenli liman olarak görülmekte; buna karşın, son yıllarda sermaye piyasalarının gelişmesiyle birlikte hisse senetleri ve yatırım fonlarına yönelik ilgi artış göstermektedir. Ancak bu çeşitliliğin fırsata dönüşebilmesi, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerine doğrudan bağlıdır. Doğru bilgiye dayalı kararlar, yalnızca mevcut varlıkların korunmasını değil, aynı zamanda gelecekteki refah düzeyinin artırılmasını da mümkün kılar.

Literatürde, eğitim düzeyi ile finansal okuryazarlık arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma mevcuttur. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin yatırım yapma, tasarruf oluşturma ve finansal riskleri değerlendirme becerilerinin daha gelişmiş olduğu bulgulanmıştır. Bu araştırma, Türkiye bağlamında bu ilişkinin daha yakından incelenmesini hedeflemekte; özellikle eğitim politikalarının, bireylerin finansal bilgi düzeylerini ve karar alma süreçlerini nasıl etkilediğine dair kapsamlı bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Böylelikle, eğitim yoluyla finansal okuryazarlığın geliştirilmesinin bireylerin mali refahlarına ve ekonomik karar alma becerilerine nasıl katkı sağladığına dair literatüre özgün bir katkı sunulması hedeflenmektedir. Türkiye bağlamında, 1997 yılında uygulamaya konulan Zorunlu Eğitim Politikası, eğitimin finansal karar alma süreçleri üzerindeki etkisini görünür kılan dönüştürücü bir dönüm noktasıdır. Söz konusu politikanın sağlık ve gelişim göstergeleri üzerindeki etkileri kapsamlı biçimde incelenmiş olmakla birlikte, 1987 ve sonrasında doğan bireylerin finansal okuryazarlığı üzerindeki etkisi henüz yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışmada, söz konusu bağlantıya değinmeyi de amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda, çalışmanın birinci bölümünde konunun kavramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla eğitim tarihine kısaca değinilecek ve finansal okuryazarlık kavramı açıklanacaktır. İkinci bölümde, konuya ilişkin mevcut literatür kapsamlı bir şekilde

değerlendirilecektir. Üçüncü bölümde, araştırmada kullanılan veri seti ve izlenen metodoloji ayrıntılı olarak sunulacaktır. Dördüncü bölümde analiz bulgularına yer verilecek, beşinci ve son bölümde ise politika önerileri ile elde edilen sonuçların uygulamaya yönelik katkıları tartışılacaktır.

2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE TARİHSEL BİR BAKIŞ

Bu bölümde kısaca Türk eğitim tarihine değinilip 1997 zorunlu eğitim politikasından bahsedilecektir.

Cumhuriyet öncesi dönemde Türkiye'deki eğitim politikaları, ağırlıklı olarak Osmanlı eğitim sistemine dayanmakta olup, medreseler aracılığıyla yürütülen din temelli bir yapıya sahipti. Bu yapı, halkın geniş kesimlerine ulaşmakta yetersiz kalmış ve eğitimde kapsayıcılık sağlanamamıştır. II. Mahmud döneminde başlayan ve Tanzimat süreciyle hız kazanan modernleşme çabaları kapsamında Batı tarzı okullar açılmış olsa da, bu girişimler merkezîyetçi ve bütüncül bir sistemden yoksundu. Bu nedenle, geleneksel (medrese) ve modern (rüştiye, idadi) eğitim kurumları uzun bir süre eşzamanlı olarak varlığını sürdürmüştür, eğitimde yapısal birlik sağlanamamıştır.

Osmanlı dönemindeki ikili eğitim yapısının yarattığı kurumsal dağınıklık, modernleşme çabalarına rağmen giderilememiş; bu durum ancak Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte köklü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Cumhuriyet dönemi eğitim politikaları, bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamda daha etkin roller üstlenmelerini hedefleyen kapsamlı reformlarla şekillenmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, eğitimi milletin geleceği olarak konumlandırmış; cehaletle mücadelenin, düşmanla savaştan daha öncelikli ve hayati bir görev olduğunu vurgulamıştır. Bu anlayış doğrultusunda, 1921 yılında toplanan Maarif Kongresi, modern eğitim sisteminin inşası açısından önemli bir kilometre taşı olmuştur. Ardından, 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sistemi laik, merkezi ve bütünlük bir yapıya kavuşturulmuş; bu sayede geleneksel ve modern yapılar arasındaki parçalı yapı ortadan kaldırılmaya başlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren uygulamaya konulan kalkınma politikaları, eğitimin hem yaygınlaştırılmasını hem de niteliğinin artırılmasını amaçlamış; özellikle kırsal kesimlerin ve dezavantajlı grupların eğitime erişimini önceleyen uygulamalar benimsenmiştir. 1980'li yıllarda neoliberal politikaların etkisiyle mesleki ve teknik eğitime yönelik yatırımlar ön plana çıkarken, 1997 yılında yürürlüğe giren sekiz yıllık zorunlu eğitim politikası ile temel eğitimin süresi uzatılmış ve eğitimin sürekliliği yönünde önemli bir yapısal dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Bu politika, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kız çocuklarının okullaşma oranlarında kayda değer artışlar sağlayarak toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasına yönelik kritik bir rol oynamıştır.

2012 yılında uygulamaya konulan 4+4+4 sistemi ise zorunlu eğitimi 12 yıla çıkararak bireylerin farklı eğitim kademelerine yönelmelerine imkân tanımış ve eğitim sürecinde esnekliği artırmıştır. Tüm bu politikalar, bireylerin bilgiye erişimini kolaylaştırmış, eleştirel düşünme yetkinliklerini geliştirmiş ve dolayısıyla çağdaş toplumda giderek daha fazla önem kazanan finansal okuryazarlık becerilerinin oluşumunu desteklemiştir.

2.1. 1997 Zorunlu Eğitim Politikası

1997’de çıkarılan 4306 sayılı yasa ile Türkiye’de zorunlu eğitim süresi 5 yıldan 8 yıla çıkarıldı ve ilkokul ile ortaokul birleştirilerek “ilköğretim” adı altında tek bir yapı haline getirildi. Bu düzenlemeyle birlikte 5 yıllık ilkokul diploması kaldırıldı, yerine 8 yıl sonunda ortaokul diploması verilmeye başlandı. Politika 1998 sonbaharında yürürlüğe girdi ve Reform, 1996–1997 eğitim yılı sonunda 4. sınıfta ya da daha alt sınıflarda olan çocukları kapsamış; dolayısıyla 1993–1994 eğitim yılında ilkokula başlayan öğrenciler uygulamadan etkilenmiştir. Yasal düzenlemelere göre çocukların 72 aylık oldukları yılın sonbaharında ilkokula başlamaları gerekmesine rağmen uygulamadaki esneklik nedeniyle 1986 doğumlu bazı çocuklar reformdan etkilenmiş, bazı 1987 doğumlular ise dışında kalmıştır. Reformun hayata geçirilebilmesi için devlet eğitim yatırımlarını önemli ölçüde artırmış, Milli Eğitim Bakanlığı’nın yatırım bütçesindeki payı 1996 yılında %15 iken, 1998’de %37,3’e yükselmiş ve 2000 yılına kadar %30 seviyelerinde kalmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre reformun ardından ilköğretime kayıtlı öğrenci sayısı hızlı bir artış göstermiş; 1997–2001 yılları arasında şehirlerdeki öğrenci sayısı %13,7, köylerdeki öğrenci sayısı ise %20 oranında yükselmiştir. Şehirlerde mevcut altyapının daha etkin kullanımı için çift vardiya sistemi ve okul birleşmeleri yaygınlaştırılmış, kırsalda ise köy okullarının bir kısmı kapatılarak öğrenciler taşınmalı eğitim yoluyla merkez okullara yönlendirilmiştir. Bu kapsamda taşınmalı eğitimden yararlanan öğrenci sayısı 127 binden 622 bine çıkmış; ayrıca 6–8. sınıfların erişimini kolaylaştırmak amacıyla ücretsiz yatılı bölge okulları inşa edilmiş ve bu okullardaki öğrenci sayısı 34 binden 282 bine yükselmiştir. Reformun sonucunda hem kırsal hem de şehirsal alanlarda sınıf sayıları artırılarak kapasite genişletilmiş, eğitime erişim oranlarında özellikle kız çocukları ve kırsal kesimde yaşayan öğrenciler lehine belirgin iyileşmeler sağlanmıştır.

3. FİNANSAL YATIRIM ARAÇLARI VE FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI

Bu bölümde finansal okuryazarlık kavramının teorik çerçevesi çizilecek ve çalışmada kullanılan finansal yatırım araçları detaylandırılacaktır.

3.1. Finansal Yatırım Araçları

Çalışmada kullanılan "tasarruf" değişkeni, hanehalklarının genel olarak yatırım yapıp yapmadıklarını göstermektedir. Buna ek olarak, altın, döviz, banka, gayrimenkul ve yeni tasarruf değişkenleri aracılığıyla, bu finansal araçlara yönelik spesifik yatırım davranışları incelenmektedir.

Yeni tasarruf değişkeni, Hanehalkı Bütçe Anketi'nde yer alan hisse senedi, fon katılım belgesi ve tahvil gibi finansal araçlara ilişkin yanıtların birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Gayrimenkul değişkeni kapsamında ise konut kooperatifi üyeliği de analize dahil edilmiştir.

3.1.1. Altın

Altın, Türkiye'de geleneksel bir yatırım aracı olarak uzun süredir hanehalkının tasarruf tercihlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Enflasyona karşı korunma aracı olarak görülen altın, fiziksel olarak saklanabilmesi ve kolay likidite edilebilmesi sayesinde özellikle belirsizlik dönemlerinde tercih edilmektedir. Hanehalkı Bütçe Anketi'nde altına yapılan yatırımlar, bireylerin güvenli liman arayışının önemli bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

3.1.2. Döviz

Döviz, özellikle Türk Lirası'nın değer kaybı riskine karşı bir koruma aracı olarak öne çıkmaktadır. Dolarizasyon eğilimleri bağlamında değerlendirilen döviz yatırımları, ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde hanehalkının artan risk algısını yansıtır. Bu tür yatırımlar genellikle kısa vadeli kazanç beklentilerinin yanı sıra tasarrufların değerini koruma amacı taşımaktadır.

3.1.3. Banka (Vadeli/Vadesiz Mevduat)

Bankada tutulan mevduatlar, güvenli ve kolay erişilebilir yapısıyla hanehalkının en çok başvurduğu tasarruf araçlarından biridir. Faiz getirisi sağlayan vadeli hesaplar özellikle düşük risk iştahına sahip bireyler için cazip bir alternatif sunarken, vadesiz hesaplar daha çok işlem kolaylığı ve likidite amaçlı kullanılmaktadır. Banka mevduatları, finansal sistemin derinliği açısından da önemli bir göstergedir.

3.1.4. Gayrimenkul

Gayrimenkul yatırımları, hanehalkı açısından hem uzun vadeli değer artışı beklentisi hem de barınma ihtiyacının karşılanması bakımından çift yönlü bir yatırım niteliği taşımaktadır. Türkiye’de özellikle konut alımı yoluyla yapılan yatırımlar yaygındır. Çalışmada kullanılan gayrimenkul değişkenine, yalnızca sahip olunan konutlar değil, aynı zamanda konut kooperatifi üyelikleri de dâhil edilmiştir. Bu durum, hanehalkının konut edinimine yönelik niyetlerini daha kapsamlı şekilde analiz etmeye olanak tanımaktadır.

3.1.5. Yeni Tasarruf Araçları (Hisse Senedi, Fon Katılım Belgesi, Tahvil)

Yeni tasarruf değişkeni, sermaye piyasalarına yönelen hanehalkı yatırımlarını temsil etmektedir. Bu değişken; hisse senetleri, fon katılım belgeleri ve tahvilleri kapsamakta olup, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artışı ve sermaye piyasasına güvenin gelişmesiyle giderek daha fazla tercih edilmektedir. Hisse senetleri, anonim ortaklıkların çıkardığı, anonim ortaklık sermaye payını temsil eden kıymetli evrak niteliğinde bir menkul kıymettir (Apak ve Demirel, 2009: 165). Finansal piyasalarda en fazla işlem hacmine sahip finansal yatırım araçlarından biridir (Yurtoğulları, 2013: 44). Bu araçlar, yüksek getiri potansiyeli sunmakla birlikte, görece yüksek risk barındırmaları nedeniyle daha sınırlı bir yatırımcı profili tarafından tercih edilmektedir.

3.2. Finansal Okuryazarlık

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’ne (OECD) göre finansal okuryazarlık, bireylerin finansal kaynaklarıyla ilgili bilinçli ve etkili kararlar almalarını sağlayan

farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışların bütünüdür. Bu yetkinlik, finansal erişimin artırılması ve tüketici korumasının sağlanmasıyla birlikte, finansal dayanıklılık ve refahı destekleyen bütünsel bir yaklaşımın parçasıdır (OECD, 2016).

Karataş (2017), finansal okuryazar olmanın, tüketicilerin finansal refahlarını sağlayabilmeleri amacıyla hem finansal sistemin sunduğu avantajlardan yararlanabilmeleri hem de piyasa aksaklıkları ve haksız uygulamalardan korunabilmeleri açısından oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, finansal okuryazarlığın finansal sistemin istikrarı ve finansal tabana yayılmanın sağlanabilmesi için de kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Finansal okuryazar olmanın sağladığı yetkinlik, kişisel finansal sağlığın korunması ve ekonomik refahın sağlanması için büyük önem taşır. Günümüzde finansal ürün ve hizmetlere erişimin artmasıyla birlikte, finansal okuryazarlık bireylerin paralarını bilinçli ve etkin şekilde yönetmelerine olanak tanır. Finansal okuryazarlık sayesinde kişiler, aşırı borçlanma gibi hatalardan kaçınabilir, yatırım kararlarında risk ve getiri arasındaki dengeyi doğru kurabilir ve finansal hedeflerine ulaşmak için gerekli stratejileri geliştirebilirler. Ayrıca, finansal okuryazarlık bireylerin mevcut finansal yatırım araçlarını ve piyasaları daha iyi tanımasını sağlayarak, sorumlu tüketici olmalarına yardımcı olur. Ülkeler, finansal okuryazarlık seviyelerini ölçmek ve artırmak amacıyla çeşitli araçlar ve programlar geliştirmektedir; Türkiye’de de Merkez Bankası ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu gibi kurumlar düzenli olarak finansal okuryazarlık araştırmaları yapmakta ve eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Ancak, yapılan son araştırmalar, finansal okuryazarlık düzeyinin yeterli olmadığını ve özellikle banka hizmetleri kullanımı, bütçeleme, yatırım ve risk yönetimi konularında ciddi eksikliklerin bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, ekonomik istikrar ve sürdürülebilir büyüme için finansal eğitim çalışmalarının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4. Literatür Taraması

Eğitim ve finansal davranışlar arasındaki ilişkiyi, özellikle finansal ürün dağılımı bağlamında inceleyen literatür, çeşitli metodolojiler ve bulgularla karmaşık bir manzara sunmaktadır. Akyol ve Kırdar'ın (2022) Türkiye'deki zorunlu eğitim reformlarının etkisini incelediği çalışması, yalnızca kadınların eğitime olumlu etkisini vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda bu etkilerin partner özellikleri ve yakın partner şiddeti dinamikleri üzerindeki yansımaları da ön plana çıkarır. Diğer taraftan, Baltagi ve diğerlerinin (2019) Türkiye'deki 1997 zorunlu eğitim reformunu ele aldıkları çalışması, eğitim ve sağlık sonuçları arasındaki nedensel ilişkiye dair belirsiz kanıtlar sunarak, daha fazla araştırma yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Çin bağlamında, Li ve diğerlerinin (2022) çalışması dijital kapsayıcı finansın dönüştürücü rolünü ortaya koyarak, hanehalkı varlık dağılımını ve karmaşık finansal piyasalara katılımı önemli ölçüde artırma potansiyelini sergilemektedir. Ge ve diğerlerinin (2021) Çin'deki çalışması ise, siyasi geçmişe odaklanarak, hanehalkı yatırım davranışları üzerinde olumlu bir etki yarattığını, siyasi bağlantıların servet artışı, sosyal sermaye gelişimi ve kredi kısıtlamalarının azalması gibi olumlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, Jerrim, Lopez-Agudo ve Marcenaro-Gutierrez'in (2022) uluslararası karşılaştırmalı analizinde elde edilen sonuçlarla uyumluluk göstermektedir. Söz konusu çalışmada, mevcut finansal eğitim programlarının öğrencilerin finansal okuryazarlık becerileri üzerindeki etkisinin sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Bhutoria ve Vignolesa (2018), Hindistan'da yürüttükleri çalışmada, finansal eğitim müdahalelerinin kadınların tasarruf ve bütçeleme davranışları üzerinde olumlu etkiler yarattığını, ancak genel finansal tutumlar üzerinde sınırlı bir dönüşüm sağladığını ortaya koymaktadır. Ou (2013), Hong Kong'daki zorunlu ilköğretim politikasını incelediği çalışmasında, bu politikanın öğrencilerin akademik başarıları üzerinde anlamlı ve olumlu etkileri olduğunu öne sürmektedir. Çin bağlamında gerçekleştirilen çalışmalar da eğitimin finansal davranışlara etkisini farklı boyutlarıyla ortaya koymaktadır. Jia ve diğerleri (2019), finansal okuryazarlık ve planlama becerilerinin hanehalkı varlık dağılımı ile finansal piyasalara katılım üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamaktadır. Bununla birlikte, Bergolo ve Galván (2017), Uruguay'daki nakit transfer programlarını inceledikleri çalışmalarında, bu tür politikaların hane içi dinamikleri karmaşık biçimde etkilediğini göstermektedir. Özellikle kadınların istihdamı ve karar alma hem olumlu hem de istenmeyen sonuçların ortaya çıktığı bulgulanmıştır.

Özetle, söz konusu çalışmalar eğitim ile finansal davranışlar arasındaki ilişkinin tek yönlü ya da doğrusal olmayan bir yapıya sahip olduğunu; bu ilişkinin bağlama, cinsiyete, sosyal normlara ve uygulanan politika araçlarına göre farklı şekillerde tezahür ettiğini ortaya koymaktadır.

Colve Shastri (2008), finansal piyasalara katılımı etkileyen faktörleri inceleyerek, özellikle eğitimin, bilişsel yetinin ve finansal okuryazarlık eğitiminin rolünü araştırmaktadır. Çalışmada, nedensel ilişkiyi belirleyebilmek amacıyla araç değişkenler (instrumental variables) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, eğitimin finansal karar alma üzerindeki etkisini izole etmeye yardımcı olmuş ve daha önce yapılan gözlemsel çalışmaların ötesine geçen daha kesin bulgular sunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, eğitim finansal piyasalara katılımı anlamlı ve güçlü bir şekilde artırmaktadır; bu etki gelirden bağımsız olarak gözlemlenmiştir. Bilişsel yetinin de finansal piyasalara katılımı teşvik ettiği bulunmuştur. Ancak, önceki çalışmaların aksine, finansal okuryazarlık eğitiminin bireylerin yatırım kararları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, finansal eğitimin içeriği ve etkinliği konusunda yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Çalışma ayrıca, eğitimin finansal karar alma süreçlerini kişilik özellikleri, borçlanma davranışı, iskonto oranları, risk tercihi ve sosyal çevre gibi mekanizmalar aracılığıyla etkileyebileceğini öne sürmektedir. Bu çalışma, finansal piyasaya katılım literatürüne önemli bir katkı sağlamakta ve eğitim politikalarının finansal karar alma süreçlerine etkisini anlamak açısından kritik bir perspektif sunmaktadır.

Aydemir (2021), bireylerin tasarruf davranışları ve finansal karar alma süreçleri üzerindeki eğitimin etkisini incelemektedir. Türkiye'de 1997 yılında yürürlüğe giren zorunlu eğitimi 5 yıldan 8 yıla çıkaran eğitim reformunu doğal bir deney olarak kullanan araştırma, özellikle kadınlar üzerindeki etkileri değerlendirmektedir. Finansal okuryazarlıkla ilgili çalışmalar genellikle özel olarak verilen finansal eğitim programlarının etkisine odaklanırken, bu çalışma genel eğitimin –yani formal eğitimin– finansal davranışlar üzerindeki nedensel etkilerini araştırması açısından literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

Çalışma kapsamında kullanılan 2018-2020 Türkiye Tasarruf Eğilimleri Anketi (TTEA) verileri, bireylerin tasarruf yapma eğilimleri, aylık birikim miktarları ve tercih ettikleri finansal araçlar gibi çeşitli göstergeleri içermektedir. Bulgular, erkeklerde eğitim

düzeının tasarruf davranışları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını gösterirken; kadınlarda her ilave eğitim yılı ile birlikte tasarruf yapma olasılığı, tasarruf miktarı ve özellikle resmi finansal sistemlere (banka, fon, emeklilik) katılım anlamlı düzeyde artmaktadır. Ayrıca, kadınlar arasında informal (altın, döviz, yastık altı) tasarruf araçlarından formel sistemlere bir geçiş gözlemlenmektedir.

Aydemir'in bulguları, eğitimin sadece gelir artırıcı etkisiyle değil, aynı zamanda bilişsel beceriler, finansal bilgiye erişim ve sosyal hareketlilik yoluyla da finansal davranışları etkileyebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, gelişmekte olan ülkelerde eğitim politikalarının finansal kapsayıcılığı artırma potansiyeline dikkat çekmektedir.

Le ve Nguyen (2023), eğitim seviyesinin kentsel ve kırsal hanelerde finansal varlık sahipliği üzerindeki etkisini incelemektedir. National Financial Well-Being Survey verilerini kullanarak yapılan analiz, kentsel hanelerin finansal kurumlara erişim, işlem maliyetleri ve emeklilik planları açısından avantajlı olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyi arttıkça finansal varlık sahipliği eğilimi güçlenirken, kırsal bölgelerde bu etkinin daha sınırlı olduğu bulunmuştur. Çalışma, finansal kapsayıcılığı artırmak için kırsal alanlarda finansal eğitimin yaygınlaştırılması ve finansal kurumların teşvik edilmesi gibi politika önerileri sunmaktadır.

Wei (2023), Chinese Household Income Project Survey (CHIP) verilerini kullanarak, eğitim seviyesinin dört farklı finansal varlık türü (tasarruf, tahvil, fon ve hisse senetleri) üzerindeki etkisini incelemektedir. Logit ve Tobit modelleri ile yapılan analiz, eğitim düzeyinin finansal varlık yatırım tercihlerinde farklı yönlerde etkiler yarattığını göstermektedir. Çalışmanın bulgularına göre, hane reisinin eğitim seviyesi arttıkça tahvil yatırımı yapma olasılığı azalırken, tasarruf, fon ve hisse senedi yatırımlarına katılım artmaktadır. Ortaöğretim düzeyindeki bireyler tahvil yatırımlarına daha yatkınken, yükseköğretim düzeyindekiler özellikle hisse senedi yatırımlarında daha aktif rol almaktadır. Ayrıca, öznel iyi oluş, sağlık durumu, hane gelir düzeyi, tüketim harcamaları, kredi kısıtları ve sosyal güven gibi faktörlerin de finansal varlık dağılımı üzerinde önemli etkileri olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, eğitim seviyesinin finansal karar alma süreçlerini nasıl şekillendirdiğine dair literatüre katkı sağlamakta ve hanehalkı varlık tahsisinin daha etkin hale getirilmesi için politika önerileri sunmaktadır.

Kang ve Hu (2022), diğer çalışmalardan farklı olarak ve 2017 Chinese Household Finance Survey verilerini kullanarak, yaş yapısının hanehalkı finansal varlık tercihlerine

etkisini probit ve tobit modelleriyle analiz etmektedir. Bulgular, çocuk sahibi olmanın riskli ve mevduat yatırımlarını azalttığını, yaşlı bireylerin ise riskli varlıkları tasarruflarla değiştirdiğini göstermektedir. Mekanizma testleri, çocukların işgücü ve harcama dinamiklerini, yaşlıların ise risk tercihini etkilediğini ortaya koymaktadır. Çalışma, sermaye piyasası yönetiminin düzenlenmesi, doğum teşvikleri ve yaşlılar için finansal okuryazarlığın artırılması gibi politika önerileri sunmaktadır.

Wei, Guo, Sun ve Wang (2021), Tsinghua University China Center for Financial Research (CCFR) tarafından 2011 ve 2012 yıllarında yapılan anket verilerini kullanarak, hanehalkı kaldıraç oranı ile eğitim harcamaları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışma, yüksek kaldıraç oranlarının hanehalklarının çocuklarının eğitimine harcadığı parayı sınırlayabileceğini ve bu olumsuz etkinin, hanehalklarının yatırım yapması durumunda daha da kötüleşebileceğini göstermektedir. Bulgular, hanehalklarının kaldıraç yükünü hafifletmenin, eğitim harcamalarını artırmaya yardımcı olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, eğitim harcamalarını artırmaya yönelik politika önerileri sunmaktadır.

Tang ve Baker (2016), bireylerin finansal davranışlarını yalnızca finansal bilgi düzeyiyle değil, aynı zamanda psikolojik özelliklerle de açıklamaya çalışarak literatüre yenilikçi bir katkı sunar. Çalışma, özsaygının finansal davranış üzerindeki doğrudan etkisinin yanı sıra, öznel finansal bilgi aracılığıyla dolaylı etkisini de incelemektedir. Araştırmacılar, öznel (bireyin kendi algısına dayalı) ve nesnel (ölçülebilir, doğru/yanlış sorularla belirlenen) finansal bilgi arasında ayırım yaparak her iki bilginin de davranışla farklı şekillerde ilişkili olduğunu ortaya koyar.

ABD’de ulusal temsil gücüne sahip bir veri seti kullanılarak yapılan analizlerde, yüksek özsaygının tasarruf düzeyi, riskli varlıklara yatırım ve kredi yönetimi gibi alanlarda daha olumlu finansal davranışlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Özsaygının, bireyin kendi finansal bilgi algısını olumlu yönde etkileyerek dolaylı biçimde de davranışı şekillendirdiği belirlenmiştir. Bu bulgular, finansal eğitimin yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmaması; bireylerin özsaygı, güven ve algısal yeterlik gibi psikolojik kaynaklarını da desteklemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

5. Veri seti

Bu çalışmada, 2015-2019 yıllarına ait TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketi verileri kullanılmıştır. Söz konusu veri seti, bireylerin yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, medeni durumu, iş durumu ve eğitim seviyesi gibi demografik ve sosyoekonomik özelliklerini içermektedir. Tablo 5.1 veri setinin betimleyici istatistiklerini listelemektedir.

Tablo 5.1. Veri Seti (TÜİK HHBA,2015-2019)

<i>Kategorik Değişkenler</i>		<i>%</i>	<i>Kategorik Değişkenler</i>		<i>%</i>
Çalışıyor (Evet)		46.40	Eğitim (Okur Yazar Değil)		22.21
Cinsiyet (Erkek)		49.48	Eğitim (İlkokul)		33.89
Medeni Durum (Hiç Evlenmemiş)		24.57	Eğitim (Ortaokul)		19.15
Medeni Durum (Evli)		66.66	Eğitim (Lise)		13.93
Medeni Durum (Boşanmış)		2.60	Eğitim (Üniversite)		9.76
Medeni Durum (Dul)		6.17	Eğitim (Lisansüstü)		1.06

<i>Sürekli Değişkenler</i>	<i>Gözlem Sayısı</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>
Logaritmik Gelir	204,671	51398.92	47361.81	9	2341283
Yaş	204,671	33.91691	21.79432	0	107

Veri seti, toplamda 204,671 gözlem içermektedir. Çalışan bireylerin oranı %46.40 iken, erkek katılımcıların oranı %49.48'dir. Medeni duruma baktığımızda, katılımcıların %24.57'sinin hiç evlenmemiş, %66.66'sının evli, %2.60'ının boşanmış ve %6.17'sinin dul olduğu tespit edilmiştir. Bu oranlar, örneklemdeki medeni durum dağılımını yansıtmaktadır.

Eğitim düzeyi dağılımında, en yüksek oranı %33.89 ile ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Ardından %22.21 ile okur-yazar olmayan bireyler, %19.15 ile ortaokul mezunları, %13.93 ile lise mezunları, %9.76 ile lisans mezunları ve %1.06 ile yüksek lisans/doktora mezunları izlemektedir. Bu veriler, genel olarak eğitim seviyesinin düşük olduğunu ve yükseköğretim mezunlarının sayısının sınırlı kaldığını göstermektedir.

Gelir değişkeni logaritmik olarak ele alınmıştır ve ortalama gelir 51,398.92 birim olarak hesaplanmıştır. Standart sapma değeri 47,361.81 olup, bu da bireyler arasında gelir farklılıklarının belirgin olduğunu göstermektedir. Minimum gelir 9 birim iken, maksimum gelir 2,341,283 birim olarak kaydedilmiştir, bu da uç gelir değerlerinin varlığını işaret etmektedir.

Yaş ortalaması 33.92 olan örnekleme, yaşlar 21.79 standart sapma ile dağılmaktadır. Minimum yaş 0 olarak kaydedilmiş, bu da veri setinde yanlış girişler olabileceğine dair ipucu verirken, maksimum yaş 107 olarak belirlenmiştir. Bu, veri setinde ileri yaşlarda bireylerin bulunduğunu göstermektedir.

6. Metodoloji

Çalışmada bireylerin tasarruf yapma olasılıklarını etkileyen faktörleri analiz edebilmek amacıyla ikili (binary) logit regresyon modeli kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak bireyin belirli bir dönemde yeni bir tasarruf kararı alıp almadığı dikkate alınmıştır. Bu değişken 1 (tasarruf eden) ve 0 (tasarruf etmeyen) şeklinde ikili biçimde tanımlanmıştır.

Bağımsız değişkenler arasında bireylerin eğitim düzeyi (referans kategori: okur-yazar olmayan), yaşı, cinsiyeti, medeni durumu (referans kategori: hiç evlenmemiş), istihdam durumu (referans kategori: çalışan) ve hanehalkı geliri (logaritmik formda) yer almaktadır. Eğitim düzeyi, çalışmanın temel bağımsız değişkeni olarak ele alınmış ve tasarruf davranışları üzerindeki etkisi detaylı biçimde analiz edilmiştir.

Logit regresyon modeli, bireylerin tasarruf yapma kararlarının ardındaki olasılık temelli yapıyı incelemek için uygun bir yöntemdir. Model sonuçları odds ratio (olasılık oranı) şeklinde raporlanmıştır. Bununla birlikte, bağımsız değişkenlerin marjinal etkileri de hesaplanmış ve her bir değişkenin, bireyin tasarruf yapma olasılığı üzerindeki ortalama etkisi yorumlanabilir hale getirilmiştir.

$$\begin{aligned} \log\left(\frac{1-P(\text{Tasarruf}=1)}{P(\text{Tasarruf}=1)}\right) &= \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Eğitim} + \\ &+ \beta_2 \cdot \text{Yaş} + \beta_3 \cdot \text{Cinsiyet} + \\ &+ \beta_4 \cdot \text{MedeniDurum} + \beta_5 \cdot \log(\text{Hanehalkı Geliri}) \end{aligned} \quad (6.1)$$

Ek olarak, yaş ve cinsiyet gibi demografik faktörler dikkate alınarak örneklem alt gruplara ayrılmış ve logit modeli bu gruplar için ayrı ayrı tahmin edilmiştir. Bu kapsamda, 50 yaş altı bireyler, 50 yaş üstü bireyler, erkekler ve kadınlar için dört ayrı model kurulmuş; böylece eğitim düzeyinin tasarruf üzerindeki etkisinin yaş ve cinsiyet bağlamında farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Özellikle 50 yaş altı grubun sonuçları, 1997 eğitim reformundan doğrudan etkilenen önemli bir kitleyi barındırması bakımından dikkat çekicidir. Bu yöntem, bireylerin tasarruf davranışlarının daha ayrıntılı ve karşılaştırmalı olarak analiz edilmesine olanak sağlamaktadır.

Çalışmanın ikinci aşamasında, bireylerin tasarruf yapma kararlarının ötesine geçilerek, hangi tür finansal varlıklara yatırım yapmayı tercih ettikleri incelenmiştir. Bu kapsamda altın, döviz, banka, gayrimenkul ve yeni tasarruf olarak adlandırdığımız hisse senedi, fon katılım belgesi, tahvilden oluşan yatırım araçlarına yönelimi gösteren ikili

değişkenler bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Her bir değişken, yatırım yapan bireyler için “1”, yapmayanlar için “0” değerini alacak şekilde tanımlanmıştır.

Aynı logit regresyon modeli bu bağımlı değişkenlerin her biri için ayrı ayrı tahmin edilmiştir. Modelin bağımsız değişkenleri, daha önceki analizle paralel olarak; bireylerin eğitim düzeyi (referans kategori: okur-yazar olmayan), yaşı, cinsiyeti, medeni durumu (referans kategori: hiç evlenmemiş), istihdam durumu (referans kategori: çalışan) ve hanehalkı geliri (logaritmik formda) olarak belirlenmiştir.

$$\begin{aligned} \text{logit}(P(\text{yatırım_türü}=1)) = & \beta_0 + \beta_1*\text{edu2} + \beta_2*\text{edu3} + \dots + \\ & \gamma_1*\text{marital2} + \gamma_2*\text{marital3} + \dots + \delta*\text{sex} + \theta_1*\text{emp_st2} + \\ & \theta_2*\text{emp_st3} + \dots + \lambda*\text{age} + \varphi*\text{loghh_gelir} \end{aligned} \quad (6.2)$$

Burada yatırım_türü, sırasıyla altın, döviz, banka, gayrimenkul ve yenitas1 değişkenlerinden biri olarak yer almaktadır. yenitas1 değişkeni, genel olarak bireyin çalışılan dönem içinde yeni bir yatırım kararı alıp almadığını ifade etmektedir.

Her bir model sonucunda, katsayılar odds ratio (olasılık oranı) biçiminde yorumlanmış ve margins, dydx(*) komutu aracılığıyla değişkenlerin yatırım yapma olasılığı üzerindeki marjinal etkileri hesaplanmıştır. Bu sayede her bir değişkenin, ilgili yatırım kararını alma olasılığı üzerindeki ortalama etkisi daha açık şekilde değerlendirilmiştir.

Elde edilen sonuçlar, bireylerin finansal yatırım tercihlerinde eğitim düzeyinin etkisini ayrıştırmalı olarak gözlemlemeyi mümkün kılmakta; aynı zamanda yaş, cinsiyet ve gelir gibi faktörlerle birlikte değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

7. Analiz

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak bireylerin tasarruf yapma olasılıklarını etkileyen faktörleri analiz edebilmek amacıyla logit regresyon modelinin sonuçları ve yorumları yer almaktadır. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında, bireylerin tasarruf yapma kararlarının ötesine geçilerek, hangi tür finansal varlıklara yatırım yapmayı tercih ettikleri incelenmiştir. Bu kapsamda sırasıyla Gayrimenkul, Hisse Senedi, Fon Katılım Belgesi, Tahvilden oluşan Yeni Tasarruf olarak adlandırdığımız bağımlı değişkenimiz, Altın, Döviz ve Banka Mevduatı gibi yatırım araçlarına yönelimi gösteren ikili değişkenler bağımlı değişken olarak kullanılmıştır

Aşağıda sunulan Tablo 7.1. logit regresyon analizine dayalı olarak bireylerin tasarruf yapma olasılığına etki eden faktörlerin tahmini sonuçlarını göstermektedir. Panel A, tüm örneklem üzerinden yapılan analiz bulgularını sunarken, Tablo 7.2. de yer alan Panel B bireylerin yaşına göre (50 yaş altı ve 50 yaş üstü), Panel B ise cinsiyetlerine göre (erkek ve kadın) alt gruplar oluşturularak yapılan ayrı regresyon tahminlerine yer vermektedir.

Tablo 7.1. Eğitim ile Tasarruf Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları

	Panel A	
	Bağımlı Değişken: Tasarruf	Bağımlı Değişken: Tasarruf
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim		
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)		
İlkokul	1.108*** (0.025)	0.018**** (0.004)
Ortaokul	1.095*** (0.030)	0.016*** (0.004)
Lise	1.151*** (0.031)	0.025**** (0.004)
Üniversite	1.335*** (0.039)	0.052**** (0.005)
Lisansüstü	1.454*** (0.091)	0.069*** (0.011)
Yaş	1.012*** (0.0006)	0.002*** (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	1.147*** (0.017)	0.013*** (0.003)
Logaritmik Gelir	4.644*** (0.064)	0.276*** (0.002)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş Evli)	0.93*** (0.019)	-0.012*** (0.003)
Boşanmış	0.741*** (0.035)	-0.052*** (0.008)
Dul	1.008 (0.041)	0.001 (0.007)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor) Çalışmıyor	0.764*** (0.011)	-0.048*** (0.002)

Tablo 7.2. Eğitim ile Tasarruf Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi

	Panel B			
	Bağımlı Değişken: Tasarruf eğer Yaş <50		Bağımlı Değişken: Tasarruf eğer Yaş >50	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim				
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.295*** (0.052)	0.043*** (0.006)	1.20*** (0.036)	0.035*** (0.005)
Ortaokul	1.21*** (0.049)	0.032*** (0.006)	1.003 (0.051)	0.0006 (0.009)
Lise	1.32*** (0.054)	0.048*** (0.006)	1.121** (0.053)	0.021** (0.008)
Üniversite	1.53*** (0.065)	0.073*** (0.007)	1.32*** (0.07)	0.053*** (0.01)
Lisansüstü	1.71*** (0.13)	0.094*** (0.014)	1.160 (0.157)	0.027 (0.02)
Yaş	0.99* (0.001)	-0.0004* (0.0002)	1.028*** (0.0015)	0.005*** (0.0002)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	1.07*** (0.02)	0.01*** (0.003)	1.28*** (0.03)	0.04*** (0.005)
Logaritmik Gelir	5.55*** (0.10)	0.29*** (0.002)	3.79*** (0.08)	0.251*** (0.003)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	1.19*** (0.03)	0.03*** (0.004)	0.79*** (0.07)	-0.045** (0.017)
Boşanmış	0.934 (0.05)	-0.012 (0.01)	0.689*** (0.08)	-0.07*** (0.022)
Dul	1.37*** (0.13)	0.056*** (0.021)	0.712*** (0.067)	-0.06*** (0.018)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	0.81*** (0.01)	-0.03*** (0.003)	0.605*** (0.016)	-0.09*** (0.005)

Tablo 7.3. Eğitim ile Tasarruf Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi

	Panel C			
	Bağımlı Değişken: Tasarruf eğer Cinsiyet=1		Bağımlı Değişken: Tasarruf eğer Cinsiyet=2	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim			
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.07 (0.04)	0.012 (0.007)	1.122 (0.031)	0.02 (0.004)
Ortaokul	1.03 (0.04)	0.005 (0.008)	1.161 (0.042)	0.02 (0.006)
Lise	1.07 (0.05)	0.013 (0.008)	1.22 (0.044)	0.03 (0.006)
Üniversite	1.28 (0.06)	0.045 (0.009)	1.38 (0.054)	0.05 (0.007)
Lisansüstü	1.40 (0.12)	0.062 (0.01)	1.48 (0.13)	0.07 (0.01)
Yaş	1.01 (0.0009)	0.002 (0.0001)	1.01 (0.0008)	0.002 (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)				
Logaritmik Gelir	4.85 (0.09)	0.285 (0.002)	4.432 (0.08)	0.26 (0.002)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	0.867 (0.02)	-0.02 (0.005)	1.0009 (0.028)	0.0001 (0.005)
Boşanmış	0.76 (0.06)	-0.047 (0.013)	0.740 (0.044)	-0.05 (0.01)
Dul	1.101 (0.092)	0.018 (0.015)	1.037 (0.05)	0.006 (0.009)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	0.761 (0.017)	-0.048 (0.004)	0.75 (0.01)	-0.052 (0.003)

Tablo 7.1., Tablo7.2., Tablo 7.3. eğitim ile tasarruf arasındaki ilişkiyi görmek için temel açıklayıcı değişkenlerin kullanıldığı regresyonların tahminlerini göstermektedir. Tasarrufa olan etki üç kıstasta incelenmiştir. Bunlar genel tasarrufa olan etki, genç ve yaşlılardaki farklılaşması son olarak cinsiyete göre farklılaşma incelenmiştir. Tablo7.1.

de yer alan Panel A anketinde yer alan bireylerin yaş, cinsiyet, evlilik durumu, gelir, eğitim durumu, iş durumu gibi sosyoekonomik özelliklerini kontrol ederek eğitim ile tasarruf arasındaki ilişkiyi kontrol etmektedir. Genel olarak eğitim seviyesi arttıkça tasarruf yapma ihtimalinin de anlamlı şekilde arttığı görülmektedir. Özellikle lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip bireylerin, okuyazar olmayan bireylere kıyasla daha yüksek tasarruf eğilimi gösterdiği dikkat çekmektedir. Gelir düzeyi arttıkça tasarruf yapma olasılığı da yükselmektedir. Medeni durum açısından değerlendirildiğinde ise evli bireylerin, hiç evlenmemiş bireylere kıyasla daha fazla tasarruf yapma eğiliminde olduğu, ancak boşanmış veya dul bireylerde bu olasılığın düştüğü görülmektedir.

Tablo 7.2. de yer alan Panel B’de yaş grupları arasındaki farklılaşma incelendiğinde, 50 yaş altı bireylerde eğitim seviyesinin tasarruf üzerindeki etkisinin daha güçlü olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle yükseköğrenim gören genç bireylerin tasarruf yapma ihtimali, daha düşük eğitim seviyesine sahip bireylere kıyasla belirgin şekilde yüksektir. Buna karşın, 50 yaş üzeri bireylerde eğitim seviyesinin tasarrufa etkisi devam etmekle birlikte, genç bireylere kıyasla daha sınırlı bir etki göstermektedir.

Tablo 7.3. Panel C’de cinsiyet bazında yapılan incelemeye göre erkeklerde eğitim seviyesinin tasarruf üzerindeki etkisinin daha güçlü olduğu görülmektedir. Kadınlarda ise genel olarak tasarruf yapma olasılığı erkeklere kıyasla daha düşük bulunmuştur. Bu durum, kadınların ekonomik ve sosyal faktörler nedeniyle tasarruf alışkanlıklarında farklılaşma yaşadığını göstermektedir.

Genel olarak bakıldığında, eğitim seviyesi yükseldikçe tasarruf yapma eğilimi artmakta ve bu etki özellikle genç bireylerde ve erkeklerde daha belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Gelir ve medeni durum da tasarruf eğiliminde önemli belirleyiciler olarak öne çıkmaktadır. Bu sonuçlar, tasarruf politikalarının özellikle eğitim seviyesini artırmaya yönelik olması gerektiğini ve genç bireylerin tasarruf alışkanlıklarının teşvik edilmesinin önemli olduğunu göstermektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 7.4. bireylerin eğitim seviyesi ile gayrimenkule yapılan yatırım arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tablo 7.5. te yer alan Panel B durumu bireylerin yaşı üzerinden incelerken, Tablo 7.6.’da yer alan Panel C ise cinsiyetlerine göre olan tahminlerine yer vermektedir.

Tablo 7.4. Eğitim ile Gayrimenkul Sahipliği Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları

	Panel A	
	Bağımlı Değişken: Gayrimenkul	Bağımlı Değişken: Gayrimenkul
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim		
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)		
İlkokul	1.10* (0.05)	0.008** (0.004)
Ortaokul	1.08 (0.062)	0.007 (0.005)
Lise	1.09* (0.06)	0.008* (0.004)
Üniversite	0.86** (0.05)	-0.011** (0.004)
Lisansüstü	0.65*** (0.06)	-0.03*** (0.006)
Yaş	0.98*** (0.001)	-0.001*** (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	0.91*** (0.02)	-0.008*** (0.002)
Logaritmik Gelir	2.71*** (0.04)	0.08*** (0.001)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)		
Evli	1.86*** (0.07)	0.04*** (0.002)
Boşanmış	1.33*** (0.13)	0.02*** (0.007)
Dul	1.64*** (0.14)	0.03*** (0.007)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)		
Çalışmıyor	1.09*** (0.03)	0.007*** (0.002)

Tablo 7.5. Eğitim ile Gayrimenkul Sahipliği Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi

	Panel B			
	Bağımlı Değişken: Gayrimenkul eğer Yaş <50		Bağımlı Değişken: Gayrimenkul eğer Yaş>50	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim				
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.29*** (0.10)	0.02*** (0.007)	0.93 (0.06)	-0.004 (0.005)
Ortaokul	1.45*** (0.12)	0.03*** (0.007)	0.74** (0.08)	-0.02*** (0.007)
Lise	1.43*** (0.11)	0.03*** (0.007)	0.71*** (0.07)	-0.02*** (0.006)
Üniversite	1.11 (0.09)	0.009 (0.006)	0.58*** (0.06)	-0.03*** (0.006)
Lisansüstü	0.83 (0.09)	-0.01 (0.008)	0.49*** (0.10)	-0.04*** (0.01)
Yaş	0.99*** (0.002)	-0.0006*** 0.0002	0.98*** (0.003)	-0.001*** (0.0002)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	0.90*** (0.03)	-0.009*** (0.004)	0.85*** (0.05)	-0.01*** (0.004)
Logaritmik Gelir	2.69*** (0.05)	0.09*** (0.002)	2.83*** (0.09)	0.07*** (0.002)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	1.78*** (0.08)	0.05*** (0.003)	1.00 (0.20)	0.00003 (0.01)
Boşanmış	1.19 (0.14)	0.01 (0.01)	0.81 (0.22)	-0.013 (0.018)
Dul	1.45 (0.34)	0.03 (0.02)	0.87 (0.18)	-0.008 (0.014)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.15*** (0.04)	0.01*** (0.003)	1.12** (0.06)	0.008** (0.004)

Tablo 7.6. Eğitim ile Gayrimenkul Sahipliği Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi

	Panel C			
	Bağımlı Değişken: Gayrimenkul eğer Cinsiyet=1		Bağımlı Değişken: Gayrimenkul eğer Cinsiyet=2	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim			
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.40*** (0.15)	0.02*** (0.008)	1.04 (0.06)	0.003 (0.005)
Ortaokul	1.34*** (0.15)	0.02*** (0.008)	1.05 (0.07)	0.004 (0.006)
Lise	1.50*** (0.17)	0.03*** (0.008)	0.92 (0.06)	-0.006 (0.006)
Üniversite	1.11 (0.12)	0.008 (0.008)	0.81*** (0.06)	-0.01*** (0.006)
Lisansüstü	0.89 (0.13)	-0.007 (0.01)	0.57*** (0.07)	-0.03*** (0.008)
Yaş	0.98*** (0.001)	-0.001*** (0.0001)	0.98*** (0.001)	-0.001*** (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)				
Logaritmik Gelir	2.66*** (0.06)	0.087*** (0.002)	2.77*** (0.07)	0.08*** (0.002)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	1.80*** (0.10)	0.048*** (0.004)	1.83*** (0.10)	0.04*** (0.003)
Boşanmış	1.31* (0.021)	0.02 (0.01)	1.34** (0.17)	0.02** (0.009)
Dul	1.47** (0.28)	0.029* (0.01)	1.61*** (0.17)	0.03*** (0.008)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.00 (0.04)	0.0006 (0.004)	1.17*** (0.04)	0.013*** (0.003)

Tablo 7.4. sonuçları, eğitim seviyesinin bireylerin gayrimenkul sahibi olma olasılığı üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Okur-yazar olmayan bireyler referans alındığında, ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarının gayrimenkul sahibi olma ihtimalleri

genellikle daha yüksek olmakla birlikte, üniversite ve özellikle yüksek lisans/doktora mezunlarının gayrimenkul sahibi olma olasılıklarının daha düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin yatırım tercihlerinde gayrimenkul yerine alternatif finansal araçlara yönelme ihtimallerinin daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 7.5'te yaş değişkeninin etkisi incelendiğinde, yaş arttıkça gayrimenkul sahibi olma olasılığının arttığı görülmektedir. Ancak 50 yaş altı ve 50 yaş üstü bireyler arasında belirgin farklar bulunmaktadır. 50 yaş altındaki bireyler için eğitim seviyesinin gayrimenkul sahipliği üzerindeki etkisi daha olumlu iken, 50 yaş üstünde bu etkinin azaldığı gözlemlenmektedir. Bu, genç bireylerin erken yaşta gayrimenkul yatırımı yapma eğiliminin daha yüksek olabileceğini göstermektedir.

Tablo 7.6.'da cinsiyet bazında yapılan analizlerde, erkeklerin gayrimenkul sahibi olma olasılığı kadınlara kıyasla genellikle daha yüksek olmakla birlikte, eğitim seviyesinin erkeklerde bu olasılığı artırdığı, ancak kadınlarda daha değişken bir etki gösterdiği görülmektedir. Gelir düzeyi ise tahmin edildiği gibi gayrimenkul sahipliği üzerinde oldukça güçlü bir etkiye sahiptir; gelir arttıkça gayrimenkul sahibi olma olasılığı önemli ölçüde yükselmektedir.

Medeni durum değişkeni incelendiğinde, evli bireylerin gayrimenkul sahibi olma olasılığının hiç evlenmemiş bireylere göre belirgin şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, boşanmış ve dul bireyler için bu olasılığın görece daha düşük olduğu dikkat çekmektedir. İstihdam durumu da önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır; işsiz bireylerin gayrimenkul sahibi olma olasılığı istihdam edilen bireylere göre anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur.

Genel olarak sonuçlar, bireylerin eğitim seviyelerinin gayrimenkul yatırımı yapma kararlarını doğrudan etkilediğini, ancak bu etkinin eğitim seviyesine bağlı olarak farklı yönlerde değişebildiğini göstermektedir. Gelir düzeyi, yaş ve medeni durum gibi faktörler de gayrimenkul sahipliği kararlarını şekillendiren önemli değişkenler olarak öne çıkmaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 7.7., bireylerin eğitim düzeyi ile Yeni Tasarruf olarak adlandırdığımız, Hisse Senedi, Fon Katılım Belgesi, Tahvil arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Tablo 7.7. ve Tablo 7.8.'de bu ilişki demografik özelliklere göre ayrıştırılmış; Panel B yaş gruplarına, Panel C ise cinsiyete göre yapılan tahmin sonuçlarını sunmaktadır.

Tablo 7.7. Eğitim ile Yeni Tasarruf Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları

	Panel A	
	Bağımlı Değişken: Yeni Tasarruf Odds Ratio	Bağımlı Değişken: Yeni Tasarruf Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim	
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)		
İlkokul	1.64*** (0.137)	0.038*** (0.005)
Ortaokul	2.098*** (0.19)	0.06*** (0.006)
Lise	3.12*** (0.27)	0.11*** (0.007)
Üniversite	3.91*** (0.33)	0.15*** (0.007)
Lisansüstü	3.21*** (0.37)	0.121*** (0.013)
Yaş	0.97*** (0.001)	-0.002*** (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	1.05 (0.03)	0.006 (0.004)
Logaritmik Gelir	1.20*** (0.03)	0.202*** (0.003)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)		
Evli	1.84*** (0.08)	0.068*** (0.004)
Boşanmış	2.83*** (0.28)	0.133*** (0.015)
Dul	2.71*** (0.29)	0.126*** (0.016)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)		
Çalışmıyor	1.05 (0.038)	0.006*** (0.004)

Tablo 7.8. Eğitim ile Yeni Tasarruf Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi

	Panel B			
	Bağımlı Değişken: Yeni Tasarruf eğer Yaş <50		Bağımlı Değişken: Yeni Tasarruf eğer Yaş >50	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim			
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	2.001*** (0.28)	0.05*** (0.009)	1.08 (0.12)	0.005 (0.007)
Ortaokul	2.96*** (0.42)	0.09*** (0.009)	1.52** (0.24)	0.031** (0.012)
Lise	4.21*** (0.59)	0.152*** (0.009)	1.611*** (0.23)	0.03*** (0.011)
Üniversite	5.26*** (0.74)	0.191*** (0.009)	1.88*** (0.26)	0.052 (0.01)
Lisansüstü	4.66*** (0.76)	0.169*** (0.017)	1.11 (0.3)	0.007 (0.018)
Yaş	1.006** (0.002)	0.0009** (0.0003)	0.95*** (0.005)	-0.003*** (0.0004)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	1.06** (0.041)	0.008 (0.005)	0.82** (0.06)	-0.015** (0.006)
Logaritmik Gelir	1.05* (0.03)	0.007* (0.004)	1.80*** (0.09)	0.045*** (0.004)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	1.40*** (0.07)	0.04**** (0.004)	1.08 (0.28)	0.005 (0.017)
Boşanmış	2.07*** (0.23)	0.115*** (0.02)	2.003** (0.63)	0.06** (0.026)
Dul	1.48 (0.4)	0.057 (0.04)	2.24** (0.62)	0.072*** (0.02)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.11 (0.048)	0.016* (0.006)	1.61*** (0.137)	0.035*** (0.006)

Tablo 7.9. Eğitim ile Yeni Tasarruf Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi

	Panel C			
	Bağımlı Değişken: Yeni Tasarruf eğer Cinsiyet=1		Bağımlı Değişken: Yeni Tasarruf eğer Cinsiyet=2	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim				
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.33* (0.23)	0.02* (0.01)	1.81*** (0.17)	0.49*** (0.007)
Ortaokul	1.82*** (0.32)	0.05*** (0.01)	2.19*** (0.24)	0.70*** (0.009)
Lise	2.71*** (0.47)	0.1*** (0.01)	3.28*** (0.34)	0.125*** (0.009)
Üniversite	3.47*** (0.6)	0.14*** (0.01)	3.97*** (0.41)	0.157*** (0.01)
Lisansüstü	2.68*** (0.54)	0.1*** (0.01)	3.51*** (0.54)	0.13*** (0.02)
Yaş	0.97*** (0.002)	-0.002*** (0.0002)	0.98*** (0.0019)	-0.002*** (0.002)
Cinsiyet (Referans: Erkek)				
Logaritmik Gelir	1.22*** (0.04)	0.02*** (0.004)	1.81*** (0.042)	0.02*** (0.004)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	2.02*** (0.14)	0.08*** (0.007)	1.77*** (0.113)	0.62*** (0.006)
Boşanmış	1.81*** (0.33)	0.06** (0.02)	3.42*** (0.42)	0.16*** (0.02)
Dul	2.05** (0.51)	0.08** (0.03)	2.76*** (0.35)	0.12*** (0.01)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.16** (0.06)	0.018** (0.007)	1.003 (0.04)	0.0004 (0.005)

Tablo 7.7, bireylerin yeni tasarruf yapma olasılığı ile eğitim seviyeleri arasındaki ilişkiyi göstermekte olup, analiz bireylerin yaş, cinsiyet, medeni durumu, gelir düzeyi ve istihdam durumu gibi sosyoekonomik özellikleri kontrol ederek gerçekleştirilmiştir.

Panel A'daki bulgulara göre, eğitim seviyesi arttıkça bireylerin yeni tasarruf yapma ihtimali anlamlı ve belirgin şekilde yükselmektedir. Okuryazar olmayan bireylerle karşılaştırıldığında, özellikle lise, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde olan bireylerde yeni tasarruf yapma eğiliminin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Marjinal etkiler de bu ilişkiyi desteklemektedir; örneğin yüksek lisans ve doktora mezunlarında tasarruf yapma olasılığı %12,1 artmaktadır.

Gelir düzeyine ilişkin bulgular, logaritmik gelir değişkeninin pozitif ve anlamlı etkisini ortaya koymaktadır. Bu da, gelir arttıkça bireylerin yeni tasarruf yapma olasılığının da yükseldiğini göstermektedir. Medeni duruma bakıldığında, evli bireyler bekarlara göre daha yüksek tasarruf eğilimine sahipken, boşanmış ve dul bireylerde bu eğilim daha da artmaktadır. İstihdam durumu açısından ise, işsiz bireylerin tasarruf yapma olasılığı anlamlı şekilde düşüktür.

Tablo 7.8., yaşa göre farklılıkları ortaya koymaktadır. 50 yaş altı bireylerde eğitim seviyesinin tasarruf üzerindeki etkisi çok daha güçlüdür. Bu grupta eğitim seviyesi arttıkça yeni tasarruf yapma olasılığı çarpıcı şekilde yükselmektedir. Örneğin lisans mezunlarında tasarruf yapma olasılığı %19,1 artarken, lisansüstü düzeyde bu artış %16,9'dur. 50 yaş üzeri grupta da pozitif bir ilişki gözlenmektedir ancak etkiler genç gruba göre daha sınırlıdır.

Cinsiyet kırımını gösteren Tablo 7.9'daki Panel C'de ise erkekler ve kadınlar arasında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Erkeklerde eğitim düzeyi arttıkça yeni tasarruf yapma olasılığı artmakta ve bu artış oldukça anlamlı düzeydedir. Örneğin lisans mezunu erkeklerin tasarruf yapma ihtimali %14 artarken, lisansüstü mezunlarda bu oran %10'dur. Kadınlarda da benzer bir ilişki gözlenmekle birlikte, genel olarak marjinal etkiler erkeklere göre biraz daha düşüktür. Ayrıca kadınlarda bazı değişkenlerin (örneğin boşanmış olmanın) tasarruf üzerindeki etkisinin daha güçlü olduğu görülmektedir.

Genel olarak analiz sonuçları, eğitim seviyesinin yeni tasarruf yapma davranışı üzerinde güçlü ve anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu etkinin genç bireylerde ve erkeklerde daha belirgin olduğu, ancak kadınlar ve ileri yaş gruplarında da pozitif etkilerin devam ettiği anlaşılmaktadır. Bulgular, eğitim seviyesinin artırılmasının tasarruf alışkanlıklarını destekleyici etkisi olduğunu ve özellikle genç bireyler ile kadınların tasarrufa teşvik edilmesinin önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 7.10, bireylerin eğitim seviyesi ile altına yatırım yapma durumu arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tablo 7.11 bu ilişkiyi yaş özelinde detaylandırırken; Tablo7.12. ise cinsiyete göre elde edilen sonuçları içermektedir.

Tablo 7.10. Eğitim ile Altın Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları

	Panel A	
	Bağımlı Değişken: Altın	Bağımlı Değişken: Altın
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim		
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)		
İlkokul	0.76*** (0.04)	-0.01*** (0.003)
Ortaokul	0.67*** (0.04)	-0.02*** (0.004)
Lise	0.73*** (0.04)	-0.02*** (0.004)
Üniversite	0.82*** (0.05)	-0.01*** (0.004)
Lisansüstü	0.69*** (0.07)	-0.02*** (0.006)
Yaş	0.98*** (0.001)	-0.0006*** (0.00008)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	0.92* (0.03)	-0.004* (0.002)
Logaritmik Gelir	1.83*** (0.03)	0.03*** (0.001)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)		
Evli	1.08 (0.05)	0.004* (0.002)
Boşanmış	0.93 (0.11)	-0.003 (0.006)
Dul	1.31** (0.12)	0.017*** (0.006)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)		
Çalışmıyor	1.14*** (0.04)	0.008*** (0.002)

Tablo 7.11. Eğitim ile Altın Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi

	Panel B			
	Bağımlı Değişken: Altın eğer Yaş <50		Bağımlı Değişken: Altın eğer Yaş>50	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim			
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	0.6*** (0.05)	-0.03*** (0.006)	0.88 (0.06)	-0.006 (0.004)
Ortaokul	0.6*** (0.05)	-0.03*** (0.006)	0.7*** (0.09)	-0.01*** (0.006)
Lise	0.62*** (0.05)	-0.03*** (0.006)	0.9 (0.1)	-0.005 (0.006)
Üniversite	0.73*** (0.06)	-0.02*** (0.007)	0.77** (0.09)	-0.01** (0.006)
Lisansüstü	0.62*** (0.08)	-0.03*** (0.009)	0.67 (0.17)	-0.01* (0.01)
Yaş	0.98*** (0.003)	-0.0007*** (0.0001)	0.98*** (0.003)	-0.001*** (0.0002)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	0.96 (0.04)	-0.002 (0.002)	0.87* (0.05)	-0.007* (0.003)
Logaritmik Gelir	1.86*** (0.04)	0.03*** (0.001)	1.74*** (0.05)	0.03*** (0.001)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	1.07 (0.06)	0.004 (0.003)	1.15 (0.27)	0.007 (0.01)
Boşanmış	0.95 (0.14)	-0.002 (0.008)	0.96 (0.3)	-0.001 (0.01)
Dul	1.66* (0.39)	0.03* (0.02)	1.44 (0.36)	0.02 (0.01)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.06 (0.04)	0.004 (0.002)	1.3*** (0.08)	0.01*** (0.003)

Tablo 7.12. Eğitim ile Altın Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi

	Panel C			
	Bağımlı Değişken: Altın eğer Cinsiyet=1		Bağımlı Değişken: Altın eğer Cinsiyet=2	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim			
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	0.63*** (0.06)	-0.03*** (0.008)	0.81*** (0.05)	-0.01** (0.004)
Ortaokul	0.62*** (0.06)	-0.03*** (0.008)	0.63*** (0.05)	-0.02*** (0.005)
Lise	0.62*** (0.06)	-0.03*** (0.008)	0.76*** (0.06)	-0.01*** (0.005)
Üniversite	0.73*** (0.06)	-0.02*** (0.008)	0.8** (0.06)	-0.01** (0.005)
Lisansüstü	0.6*** (0.06)	-0.03*** (0.01)	0.71** (0.11)	-0.02** (0.009)
Yaş	0.99*** (0.002)	-0.0005*** (0.0001)	0.98*** (0.001)	-0.0007*** (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)				
Logaritmik Gelir	1.78*** (0.04)	0.03*** (0.001)	1.89*** (0.05)	0.03*** (0.001)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	1.19** (0.08)	0.01** (0.004)	0.97 (0.06)	-0.001 (0.003)
Boşanmış	1.2 (0.22)	0.01 (0.01)	0.78 (0.12)	-0.01* (0.007)
Dul	1 (0.2)	0.0003 (0.01)	1.34** (0.15)	0.019** (0.008)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.15*** (0.06)	0.008*** (0.003)	1.14** (0.05)	0.008*** (0.002)

Tablo 7.10 sonuçları, eğitim seviyesinin altın yatırım yapma olasılığını belirlemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Okuma yazma bilmeyen bireylerle karşılaştırıldığında, ilkokul, ortaokul ve lise mezunları da dahil olmak üzere daha yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin altına yatırım yapma olasılığı daha düşüktür. Lisans ve

yüksek lisans/doktora derecesine sahip bireyler de azalan bir olasılık gösterse de, bu durum paneller arasında bazı farklılıklar içermektedir. Bu model, negatif marjinal etkilerle desteklenmektedir; yani eğitim seviyesi arttıkça altına yatırım yapma olasılığı azalmaktadır.

Tablo 7.11 ve Tablo 7.12’de yaş ve cinsiyet farklılıkları da sonuçlarda öne çıkmaktadır. Genç bireyler (50 yaş altı), yaşlı bireylere (50 yaş üstü) kıyasla altına yatırım yapma olasılığına daha fazla sahiptir, ancak etkinin büyüklüğü nispeten küçüktür. Bunun yanı sıra, erkeklerin kadınlara kıyasla altına yatırım yapma olasılığı sürekli olarak daha yüksektir ve marjinal etkiler de erkek olmanın altın yatırım davranışıyla pozitif yönde ilişkili olduğunu doğrulamaktadır.

Logaritmik gelir ise altın yatırımının güçlü ve anlamlı bir belirleyicisidir; burada görülen olasılık oranı her zaman birden büyüktür. Marjinal etkiler, gelir arttıkça altına yatırım yapma olasılığının da arttığını göstermekte ve bu durum finansal kapasitenin bu davranıştaki kritik rolünü vurgulamaktadır.

Medeni duruma bakıldığında, evli bireylerin hiç evlenmemiş bireylere kıyasla altına yatırım yapma olasılığının biraz daha yüksek olduğu görülmektedir, ancak bu etki her zaman anlamlı değildir. Boşanmış ve dul bireyler için ise bazı tahminler pozitif bir ilişki olduğunu gösterirken, bazıları güçlü bir model ortaya koymamaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 7.13., bireylerin eğitim düzeyi ile dövize yatırım yapma olasılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Tablo 7.14 ve Tablo 7.15’te ise bu ilişki demografik gruplar düzeyinde incelenmiş; Panel B yaş gruplarına, Panel C ise cinsiyete göre yapılan tahminleri sunmaktadır.

Tablo 7.13. Eğitim ile Döviz Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları

	Panel A	
	Bağımlı Değişken: Döviz	Bağımlı Değişken: Döviz
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim	
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)		
İlkokul	1.55** (0.28)	0.002*** (0.0007)
Ortaokul	2.31*** (0.48)	0.004*** (0.001)
Lise	2.98*** (0.57)	0.007*** (0.001)
Üniversite	5.35*** (0.98)	0.015*** (0.001)
Lisansüstü	9.48*** (2.05)	0.03*** (0.004)
Yaş	1.02*** (0.003)	0.0002*** (0.00003)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	1.11 (0.09)	0.001 (0.0008)
Logaritmik Gelir	2.09*** (0.1)	0.007*** (0.0005)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)		
Evli	0.7*** (0.07)	-0.003*** (0.001)
Boşanmış	1 (0.22)	2.76 (0.002)
Dul	0.65* (0.14)	-0.004** (0.002)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)		
Çalışmıyor	1.34*** (0.11)	0.003*** (0.0009)

Tablo 7.14. Eğitim ile Döviz Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi

	Panel B			
	Bağımlı Değişken: Döviz eğer Yaş <50		Bağımlı Değişken Döviz eğer Yaş>50	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim			
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.27 (0.52)	0.0008 (0.001)	1.58** (0.32)	0.003** (0.001)
Ortaokul	2.1* (0.84)	0.003** (0.001)	2.72*** (0.76)	0.009*** (0.003)
Lise	2.75*** (1.08)	0.005*** (0.001)	2.82*** (0.71)	0.01*** (0.002)
Üniversite	5.2*** (2.008)	0.01*** (0.001)	4.67*** (1.08)	0.02*** (0.003)
Lisansüstü	8.26*** (3.39)	0.02*** (0.003)	8.24*** (2.69)	0.03*** (0.01)
Yaş	1.03*** (0.008)	0.0003*** (0.00007)	1.01 (0.007)	0.0001 (0.00008)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	1.05 (0.11)	0.0005 (0.0009)	1.19 (0.17)	0.002 (0.001)
Logaritmik Gelir	2.21*** (0.13)	0.007*** (0.0006)	1.98*** (0.15)	0.007*** (0.0009)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	0.58*** (0.08)	-0.005*** (0.001)	2.02 (1.19)	0.005* (0.003)
Boşanmış	0.65 (0.22)	-0.004 (0.003)	3.48* (2.24)	0.01** (0.006)
Dul	1.38 (0.83)	0.004 (0.01)	1.84 (1.12)	0.004 (0.003)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.34** (0.16)	0.002** (0.001)	1.58*** (0.24)	0.005*** (0.001)

Tablo 7. 15. Eğitim ile Döviz Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi

	Panel C			
	Bağımlı Değişken: Döviz eğer Cinsiyet=1		Bağımlı Değişken: Döviz eğer Cinsiyet=2	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim				
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.96* (0.79)	0.002** (0.001)	1.46* (0.3)	0.001* (0.001)
Ortaokul	2.46** (1.05)	0.003** (0.001)	2.63*** (0.67)	0.006*** (0.002)
Lise	4.16*** (1.7)	0.008*** (0.001)	2.51*** (0.59)	0.006*** (0.001)
Üniversite	6.79*** (2.74)	0.01*** (0.002)	5.09*** (1.1)	0.01*** (0.002)
Lisansüstü	15.18*** (6.49)	0.03*** (0.006)	6.77*** (1.98)	0.02*** (0.005)
Yaş	1.02*** (0.004)	0.0002*** (0.00004)	1.02*** (0.004)	0.0002*** (0.00004)
Cinsiyet (Referans: Erkek)				
Logaritmik Gelir	1.90*** (0.13)	0.006*** (0.0007)	2.27*** (0.15)	0.008*** (0.0007)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	0.67** (0.12)	-0.004** (0.002)	0.73** (0.11)	-0.003* (0.001)
Boşanmış	0.94 (0.36)	-0.0007 (0.004)	1.04 (0.29)	0.0005 (0.003)
Dul	0.89 (0.37)	-0.001 (0.005)	0.56** (0.15)	-0.005** (0.002)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.38** (0.19)	0.003** (0.001)	1.29** (0.15)	0.002** (0.001)

Eğitimin dövize yapılan yatırıma etkisi, eğitim seviyesi arttıkça döviz yatırımı yapma olasılığının önemli ölçüde yükseldiğini Tablo 7.13. göstermektedir. İlkokuldan

itibaren eğitim seviyesi arttıkça, bireylerin döviz yatırım yapma eğilimleri artmaktadır. Özellikle lise ve üniversite gibi ileri eğitim seviyelerinde döviz yatırımı yapma olasılığı belirgin şekilde artmaktadır. Bu durum, eğitim düzeyinin yükselmesiyle finansal bilgi ve birikimin arttığını ve bireylerin yatırım kararlarını daha bilinçli aldıklarını işaret etmektedir.

Cinsiyet açısından bakıldığında Tablo 7.15.'teki sonuçlara göre, erkeklerin eğitim seviyelerinin arttıkça döviz yatırım yapma olasılıkları daha fazla artmaktadır. Kadınlarda ise eğitim seviyesinin etkisi, erkeklere göre daha az belirgindir. Ayrıca, yaş faktörü de eğitimle olan ilişkiyi etkiler; Tablo 7.14.'te yer alan sonuçlara göre özellikle 50 yaş altındaki bireylerde eğitim seviyesinin artışı döviz yatırımı yapma olasılığını daha fazla artırırken, 50 yaş ve üzerindeki bireylerde eğitim düzeyinin etkisi zayıflamaktadır. Bu durum, yaşlı bireylerin döviz yatırım yapma kararlarını eğitimden bağımsız olarak daha farklı bir şekilde aldıklarını gösterebilir.

Genel olarak, eğitimin döviz yapılan yatırıma olan etkisi, daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin finansal kararlar alma konusunda daha aktif olduklarını ve döviz yatırım yapma olasılıklarının arttığını göstermektedir.

Son olarak aşağıda yer alan Tablo 7.16, bireylerin eğitim düzeyi ile bankada mevduat bulundurma olasılığı arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tablo 7.17 ve Tablo 7.18'de ise bu ilişki yaş ve cinsiyet gruplarına göre ayrı ayrı analiz edilmiş; Panel B yaşa, Panel C ise cinsiyete göre elde edilen tahmin sonuçlarını içermektedir.

Tablo 7.16. Eğitim ile Banka Mevduatı Arasındaki İlişki: Tüm Örneklem Model Sonuçları

	Panel A	
	Bağımlı Değişken: Banka	Bağımlı Değişken: Banka
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim	
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)		
İlkokul	1.67*** (0.08)	0.03*** (0.003)
Ortaokul	2.05*** (0.12)	0.05*** (0.004)
Lise	2.62*** (0.14)	0.07*** (0.004)
Üniversite	3.43*** (0.19)	0.11*** (0.004)
Lisansüstü	3.20*** (0.27)	0.1*** (0.009)
Yaş	1.02*** (0.001)	0.002*** (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	1.04 (0.02)	0.003 (0.002)
Logaritmik Gelir	2.07*** (0.03)	0.06*** (0.001)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)		
Evli	0.66*** (0.02)	-0.04*** (0.004)
Boşanmış	0.94 (0.07)	-0.006 (0.009)
Dul	0.78*** (0.05)	-0.02*** (0.007)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)		
Çalışmıyor	1.42*** (0.04)	0.03*** (0.002)

Tablo 7.17. Eğitim ile Banka Mevduatı Arasındaki İlişki: Yaş Gruplarına Göre Alt Grup Analizi

	Panel B			
	Bağımlı Değişken: Banka eğer Yaş <50		Bağımlı Değişken: Banka eğer Yaş >50	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
Ana Bağımsız Değişken: Eğitim				
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.65*** (0.17)	0.02*** (0.005)	1.81*** (0.1)	0.05*** (0.005)
Ortaokul	1.84*** (0.19)	0.03*** (0.005)	2.44*** (0.21)	0.09*** (0.01)
Lise	2.42*** (0.25)	0.05*** (0.005)	2.88*** (0.22)	0.11*** (0.009)
Üniversite	3.32*** (0.35)	0.09*** (0.005)	3.28*** (0.26)	0.13*** (0.01)
Lisansüstü	3.09*** (0.4)	0.08*** (0.005)	3.13*** (0.49)	0.12*** (0.02)
Yaş	1.01*** (0.002)	0.001*** (0.0002)	1.03*** (0.002)	0.003*** (0.0002)
Cinsiyet (Referans: Erkek)	0.98 (0.03)	-0.001 (0.003)	1.17*** (0.05)	0.01*** (0.005)
Logaritmik Gelir	2.05*** (0.05)	0.06*** (0.002)	2.14*** (0.05)	0.08*** (0.003)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	0.77*** (0.03)	-0.02*** (0.004)	0.47*** (0.06)	-0.1*** (0.02)
Boşanmış	0.95 (0.1)	-0.004 (0.01)	0.8 (0.13)	-0.03 (0.02)
Dul	1.42* (0.29)	0.03 (0.02)	0.47*** (0.06)	-0.1*** (0.02)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.18*** (0.04)	0.01*** (0.003)	1.79*** (0.08)	0.06*** (0.004)

Tablo 7.18. Eğitim ile Banka Mevduatı Arasındaki İlişki: Cinsiyete Göre Alt Grup Analizi

	Panel C			
	Bağımlı Değişken: Banka eğer Cinsiyet=1		Bağımlı Değişken: Banka eğer Cinsiyet=2	
	Odds Ratio	Marjinal Etkiler	Odds Ratio	Marjinal Etkiler
	Ana Bağımsız Değişken: Eğitim			
Eğitim (Referans: Okur Yazar Değil)				
İlkokul	1.58*** (0.15)	0.02*** (0.005)	1.78*** (0.1)	0.04*** (0.003)
Ortaokul	2.09*** (0.22)	0.05*** (0.006)	2.04*** (0.16)	0.05*** (0.006)
Lise	2.48*** (0.26)	0.06*** (0.006)	2.84*** (0.2)	0.08*** (0.006)
Üniversite	3.32*** (0.35)	0.1*** (0.007)	3.66*** (0.26)	0.12*** (0.007)
Lisansüstü	3.05*** (0.41)	0.09*** (0.01)	3.51*** (0.42)	0.11*** (0.01)
Yaş	1.02*** (0.001)	0.002*** (0.0001)	1.03*** (0.001)	0.002*** (0.0001)
Cinsiyet (Referans: Erkek)				
Logaritmik Gelir	2.09*** (0.05)	0.07*** (0.002)	2.03*** (0.05)	0.06*** (0.002)
Medeni Durum (Referans: Hiç Evlenmemiş)				
Evli	0.66*** (0.04)	-0.04*** (0.006)	0.68*** (0.03)	-0.03*** (0.005)
Boşanmış	0.98 (0.13)	-0.002 (0.01)	0.92 (0.09)	-0.008 (0.01)
Dul	0.84 (0.11)	-0.01 (0.01)	0.74*** (0.06)	-0.03*** (0.009)
İş Durumu (Referans: Çalışıyor)				
Çalışmıyor	1.41*** (0.05)	0.03*** (0.004)	1.43*** (0.05)	0.03*** (0.003)

Tablo 7.16. analiz sonuçları eğitimin parayı bankada tutma eğilimine olan etkisi, eğitim seviyesi arttıkça bankada para tutma olasılığının arttığını göstermektedir. İlkokuldan itibaren, eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin banka hesaplarında para tutma

olasılıkları belirgin bir şekilde artmaktadır. Özellikle lise ve üniversite mezunlarında, bankada para tutma oranı daha yüksek olmaktadır. Bu durum, eğitim düzeyinin artışıyla finansal okuryazarlığın da arttığını ve bireylerin tasarruflarını daha güvenli bir şekilde bankalarda değerlendirme eğiliminde olduklarını gösterir.

Tablo 7.17’de yaş gruplarına göre bakıldığında, 50 yaş altındaki bireylerde eğitim seviyesinin artışı, bankada para tutma olasılığını daha fazla artırırken, 50 yaş ve üzerindeki bireylerde bu etkinin zayıf olduğu görülmektedir. Bu durum, yaşlı bireylerin finansal kararlarını farklı şekilde aldığını ve bankada para tutma eğilimlerinin eğitimden bağımsız olarak şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Cinsiyet faktörüne bakıldığında, Tablo 7.18’de yer alan sonuçlara göre, erkeklerin eğitim seviyelerinin artmasıyla bankada para tutma olasılıklarının daha fazla arttığı görülmektedir. Kadınlarda ise eğitim seviyesinin etkisi, erkeklere göre daha sınırlıdır.

Genel olarak, eğitim seviyesi ile bankada para tutma arasında pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir, yani daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireyler, bankacılık sistemini kullanmaya ve paralarını bankada tutmaya daha yatkın olmaktadır.

8. Sonuç

Bu çalışma, eğitimin bireylerin finansal tasarruf ve yatırım davranışları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketi'nin 2015–2019 dönemine ait verileri kullanılarak gerçekleştirilen analizde, eğitim düzeyi ile tasarruf yapma eğilimi, bankada para tutma, gayrimenkul sahibi olma ve altın/döviz yatırımı gibi davranışlar arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

İkili logit regresyon analizinden elde edilen bulgular, eğitim düzeyindeki artışın özellikle düzenli tasarruf yapma ve bankacılık sistemini kullanma olasılıklarını anlamlı biçimde artırdığını göstermektedir. Daha eğitilmiş bireylerin finansal sistemle daha fazla etkileşim içinde oldukları ve yatırım kararlarını daha bilinçli şekilde aldıkları görülmektedir. Bununla birlikte, geleneksel yatırım araçları olan altın ve dövize yönelim ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki, görece daha karmaşık bir yapı sergilemektedir. Bu durum, finansal tercihlerde eğitimin yanı sıra ekonomik koşullar, bireysel risk algısı ve kültürel eğilimlerin de etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yaş gruplarına göre yapılan analiz sonucu elde edilen bulgular, aynı zamanda 1997 eğitim reformundan doğrudan etkilenen önemli bir kitleyi barındırması bakımından oldukça önemlidir çünkü aynı zamanda bireylerin ekonomik karar alma davranışlarını da dönüştürdüğünü göstermektedir. Eğitim düzeyindeki artış, finansal okuryazarlığın gelişimini destekleyerek bireylerin tasarruf ve yatırım kararlarında daha rasyonel, sistemli ve uzun vadeli düşünme biçimlerini benimsemelerine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, eğitimin yalnızca bireysel refahı artırmakla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda finansal sistemin derinleşmesine, mali istikrarın güçlenmesine ve toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sunduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, özellikle düşük eğitim düzeyine sahip bireyler için hedefe yönelik finansal okuryazarlık programlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Okul temelli eğitim politikalarının yanı sıra yetişkinlere yönelik yaygın eğitim uygulamaları, finansal davranışların iyileştirilmesinde tamamlayıcı bir rol üstlenebilir. Ayrıca, dezavantajlı grupların (kadınlar, kırsal kesimde yaşayanlar, genç nüfus) finansal bilgilere erişimini artıracak dijital çözümler ve yerel düzeyde sosyal destek mekanizmaları da politika yapımcılar tarafından dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede, eğitim temelli yaklaşımlar hem bireylerin mali refahını hem de Türkiye ekonomisinin finansal kapsayıcılığını ve istikrarını destekleyen stratejik bir araç olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, bu çalışma, eğitimin bireylerin finansal davranışları üzerindeki dönüştürücü etkisini ortaya koymakta; eğitim yoluyla gelişen finansal okuryazarlığın, bireylerin tasarruf ve yatırım kararlarını daha bilinçli biçimde şekillendirmelerine katkı sağladığını göstermektedir. Eğitim düzeyindeki artış, sadece bireysel mali refahı artırmakla kalmamakta; aynı zamanda kayıtlı finansal sistemin güçlenmesi, ekonomik istikrarın desteklenmesi ve toplumsal eşitsizliklerin azaltılması gibi geniş kapsamlı faydalar sunmaktadır. Bu bağlamda, politika yapıcılar açısından, eğitimin özellikle finansal okuryazarlık temelli içeriklerle zenginleştirilmesi ve bu içeriklerin dezavantajlı grupları kapsayacak biçimde yaygınlaştırılması, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu etkili bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aydemir, A. B. (2021). The impact of education on savings and financial behavior. Tech. rep., Technical Report.
- Akyol, P., & Kırdar, M. G. (2022). Compulsory schooling reform and intimate partner violence in Turkey. *European Economic Review*, 150, 104313.
- Baltagi, B. H., Flores-Lagunes, A., & Karatas, H. M. (2019). The effect of education on health: Evidence from the 1997 compulsory schooling reform in Turkey. *Regional Science and Urban Economics*, 77, 205-221.
- Bergolo, M., & Galván, E. (2018). Intra-household behavioral responses to cash transfer programs. Evidence from a regression discontinuity design. *World Development*, 103, 100-118.
- Bhutoria, A., & Vignoles, A. (2018). Do financial education interventions for women from poor households impact their financial behaviors? Experimental evidence from India. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 11(3), 409-432.
- Cole, S. A., & Shastry, G. K. (2008). If you are so smart, why aren't you rich?: the effects of education, financial literacy and cognitive ability on financial market participation (pp. 1-49). Cambridge, MA: Harvard Business School.
- Jerrim, J., Lopez-Agudo, L. A., & Marcenaro-Gutierrez, O. D. (2022). The link between financial education and financial literacy: A cross-national analysis. *The Journal of Economic Education*, 53(4), 307-324.
- Jia, D., Li, R., Bian, S., & Gan, C. (2021). Financial planning ability, risk perception and household portfolio choice. *Emerging markets finance and trade*, 57(8), 2153-2175.
- Kang, C., & Hu, R. (2022). Age structure of the population and the choice of household financial assets. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 35(1), 2889-2905.
- Le, K. T., & Nguyen, L. (2023). The Effect of Education on Financial Assets Holdings between Urban and Rural Households. *Consumer Interests Annual*, 69.
- Lewis, S., & Messy, F. A. (2012). Financial education, savings and investments: An overview.
- Li, K., Mengmeng, H., & Huo, J. (2022). Digital inclusive finance and asset allocation of Chinese residents: Evidence from the China Household Finance Survey. *Plos one*, 17(5), e0267055.
- Ou, D. (2013). Education for all: quasi-experimental estimates of the impacts of compulsory primary education in Hong Kong. *Asia Pacific Education Review*, 14(3), 267-283.
- Tang, N., & Baker, A. (2016). Self-esteem, financial knowledge and financial behavior. *Journal of economic psychology*, 54, 164-176.
- Wei, H., Guo, R., Sun, H., & Wang, N. (2021). Household leverage and education expenditure: The role of household investment. *Finance Research Letters*, 38, 101837.
- Wei, W. (2023). A Study on the Impact of Education Level on Household Financial Assets Investment Behavior. *Academic Journal of Business & Management*, 5(19), 16-23.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Yağmur ÇAĞINDI
E-Posta	

Eğitim

Lisans	2022, İzmir Bakırçay Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat
Yüksek Lisans	
Doktora	

Yayın Listesi

Makale	Çağındı, Y. & Dolu, A. (2024). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ekonomik büyümeye etkisi: OECD ülkeleri özelinde bir inceleme. Turkish Studies - Economy, 19(4), 1231-1242.
Bildiri	Yağmur Çağındı, "Assessing the Impact of COVID-19 Pandemic on Unmet Healthcare Needs in Türkiye", The Fourth International Conference on Economics (EconTR 2023), İzmir, Türkiye September 7-9, 2023
Bilimsel Faaliyetler	
Ödüller	